

Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

RESOLUCIÓ de 26 d'agost de 2013, de la Direcció General d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística, per la qual s'estableix el pla anual de formació permanent del professorat per al curs 2013-2014. [2013/8575]

La Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, en l'article 102, disposa que la formació permanent constitueix un dret i una obligació de tot el professorat i una responsabilitat de les administracions educatives i dels mateixos centres.

El fi últim de la formació permanent del professorat és la millora de la qualitat educativa i la consegüent repercussió en el procés d'aprenentatge de l'alumnat. Ha d'estar orientada a la millora de l'ensenyança integral i dels resultats acadèmics de l'alumnat, centrant-se en les competències professionals que tenen incidència directa en l'èxit escolar, la busca de l'excel·lència, el desenvolupament de totes les potencialitats i l'equitat educativa.

L'Orde 64/2012, de 26 d'octubre, de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, per la qual es desenvolupa el Decret 231/1997, de 2 de setembre, pel qual es regula la creació, estructura i funcionament dels centres de formació, innovació i recursos educatius de la Comunitat Valenciana, estableix el desenvolupament dels plans anuals d'actuació dels centres de formació, innovació i recursos (CEFIRE), així com l'assessorament als centres educatius en el desenvolupament de les activitats formatives.

L'Orde 65/2012, de 26 d'octubre, de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, que estableix el model de formació permanent del professorat i el disseny, reconeixement i registre de les activitats formatives, estableix el pla anual de formació permanent del professorat (PAF) com el document guia que definirà les línies estratègiques d'actuació, així com els processos d'avaluació interna i externa de la formació permanent del professorat i la temporalització de les actuacions.

Durant el curs 2012-2013 es va desenvolupar el primer pla anual de formació permanent del professorat. Este segon pla anual de formació pretén ser el document que assenta el nou model de formació del professorat, establint uns mínims comuns en la formació permanent del professorat no universitari i al mateix temps respectant l'autonomia dels centres educatius per a definir i aplicar els seus respectius programes anuals de formació.

La formació del professorat ha de seguir les indicacions estratègiques que estableix l'Administració educativa per al desenvolupament i consecució dels objectius generals del conjunt del sistema educatiu valencià, però ha de donar un marge als responsables dels centres educatius per a contextualitzar i personalitzar les necessitats de formació segons les característiques de cada centre educatiu i dels professionals que conformen cada claustre. Només d'esta manera es pot aconseguir una formació del professorat eficient que combine les necessitats generals amb les aspiracions de cada comunitat educativa.

Convé, per tant, dictar unes instruccions que concreten el PAF en el marc temporal del curs 2013-2014, i garantir l'elaboració dels plans anuals d'actuació dels CEFIRE i l'adequació dels programes anuals de formació dels centres educatius.

En virtut de les competències establides en el Decret 190/2012, de 21 de desembre, del Consell, pel qual s'aprova el Reglament orgànic i funcional de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport (DOCV 24.12.2012), este òrgan resol:

Apartat únic

Aprovar les instruccions incloses en l'annex I i el calendari d'actuació inclòs en l'annex II, que estableixen i guien el pla anual de formació permanent del professorat i als quals s'hauran d'ajustar les actuacions de formació permanent del professorat durant el curs acadèmic 2013-2014.

València, 26 d'agost de 2013.– La directora general d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística: Beatriz Gascó Enríquez.

Consellería de Educación, Cultura y Deporte

RESOLUCIÓN de 26 de agosto de 2013, de la Dirección General de Innovación, Ordenación y Política Lingüística, por la que se establece el Plan Anual de Formación Permanente del Profesorado para el curso 2013-2014 [2013/8575]

La Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, en el artículo 102, dispone que la formación permanente constituye un derecho y una obligación de todo el profesorado y una responsabilidad de las administraciones educativas y de los propios centros.

El fin último de la formación permanente del profesorado es la mejora de la calidad educativa y la consiguiente repercusión en el proceso de aprendizaje del alumnado. Ha de estar orientada a la mejora de la enseñanza integral y los resultados académicos del alumnado, centrándose en aquellas competencias profesionales que tienen incidencia directa en el éxito escolar, la búsqueda de la excelencia, el desarrollo de todas las potencialidades y la equidad educativa.

La Orden 64/2012, de 26 de octubre, de la Conselleria de Educación, Formación y Empleo, por la que se desarrolla el Decreto 231/1997, de 2 de septiembre, por el que se regula la creación, estructura y funcionamiento de los Centros de Formación, Innovación y Recursos Educativos de la Comunitat Valenciana establece el desarrollo de los planes anuales de actuación de los centros de formación, innovación y recursos (CEFIRE), así como el asesoramiento a los centros educativos en el desarrollo de las actividades formativas.

La Orden 65/2012, de 26 de octubre, de la Conselleria de Educación, Formación y Empleo, que establece el modelo de formación permanente del profesorado y diseño, reconocimiento y registro de las actividades formativas, establece el plan anual de formación permanente del profesorado (PAF) como el documento guía que definirá las líneas estratégicas de actuación así como los procesos de evaluación interna y externa de la formación permanente del profesorado y la temporalización de las actuaciones.

Durante el curso 2012-2013 se desarrolló el primer plan anual de formación permanente del profesorado. Este segundo plan anual de formación pretende ser el documento que asiente el nuevo modelo de formación del profesorado, estableciendo unos mínimos comunes de la formación permanente del profesorado no universitario y al mismo tiempo respetando la autonomía de los centros educativos para definir y aplicar sus respectivos programas anuales de formación.

La formación del profesorado debe seguir las indicaciones estratégicas que se establezcan desde la Administración educativa para el desarrollo y la consecución de los objetivos generales del conjunto del sistema educativo valenciano, pero debe dejar en manos de los responsables de los centros educativos un margen para contextualizar y personalizar las necesidades de formación a las características de cada centro educativo y de los profesionales que conforman cada claustro. Solo de esta manera, se puede conseguir una formación del profesorado eficiente que combine las necesidades generales con las aspiraciones de cada comunidad educativa.

Conviene, por tanto, dictar instrucciones que concreten el PAF en el marco temporal del curso 2013-2014, y garantizar la elaboración de los planes anuales de actuación de los CEFIRE y la adecuación de los programas anuales de formación de los centros educativos.

En virtud de las competencias establecidas en el Decreto 190/2012, de 21 de diciembre, del Consell, por el que se aprueba el Reglamento Orgánico y Funcional de la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte (DOCV 24.12.2012), este órgano resuelve:

Apartado único

Aprobar las instrucciones incluidas en el anexo I y el calendario de actuación incluido en el anexo II, que establecen y guían el plan anual de formación permanente del profesorado y a los que deberán ajustarse las actuaciones de formación permanente del profesorado durante el curso académico 2013-2014.

Valencia, 26 de agosto de 2013.– La directora general de Innovación, Ordenación y Política Lingüística: Beatriz Gascó Enríquez.

ANNEX I

1. Pla anual de formació permanent del professorat

El pla anual de formació permanent del professorat (PAF) és l'instrument de definició i planificació de la formació permanent del professorat que, amb caràcter anual i per al curs 2013-2014, preveu una oferta àmplia i diversificada d'activitats que garantixen al professorat la possibilitat de millorar les seues competències professionals i actualitzar-se en les matèries rellevants per a la millora de l'èxit escolar i dels resultats acadèmics de l'alumnat.

La principal comesa del document és concretar les línies estratègiques generals d'actuació, les àrees prioritàries de desenvolupament de la formació permanent, establir els nous itineraris formatius, així com donar instruccions que definixen les guies per al disseny, desenvolupament i avaluació de les accions formatives impulsades des de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport a través del Servei de Formació del Professorat, així com les previstes en els plans anuals d'actuació dels CEFIRE i en els programes anuals de formació dels centres educatius.

En el desenvolupament del pla anual de formació permanent del professorat i de totes les actuacions que se'n deriven, treballaran activament tant el personal del Servei de Formació del Professorat com la xarxa d'assessors dels CEFIRE, en col·laboració directa amb els coordinadors de formació dels centres sostinguts amb fons públics. Les accions desenvolupades estaran dotades amb els pressupostos establerts a este efecte en la Direcció General d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística, a més dels fons que es destinen a les actuacions específiques per a la gestió autònoma de la formació dels centres educatius.

2. Necessitats en matèria de formació permanent del professorat

La detecció de les necessitats del sistema educatiu i de les demandes reals, tant del professorat com dels centres, constitueix un element primordial en el disseny dels plans de formació permanent.

Durant el curs 2012-2013, els coordinadors de formació han reflectit les necessitats formatives específiques de cada centre educatiu, a nivell de claustre, de departament i de cada docent del centre. A més, a través d'enquestes dirigides al professorat participant en la formació individual s'han detectat les modalitats de formació permanent que maximitzen els resultats tant entre el professorat com en l'aula.

L'anàlisi d'esta informació permet incidir en aquelles línies d'actuació que asseguren un impacte directe en l'aula i, al mateix temps, afavoreixen la realització de les activitats formatives dins i fora del centre educatiu.

3. Objectius del pla anual de formació permanent del professorat

Els objectius del PAF per al curs 2013-2014 es basen en la consolidació de les línies estratègiques de política educativa, arpleguen les propostes generals d'actuació del pla de xoc contra el fracàs escolar i desenvolupen les necessitats detectades en matèria de formació permanent del professorat:

1. Concretar les funcions i les actuacions del Servei de Formació del Professorat, dels CEFIRE i dels centres educatius en matèria de formació permanent del professorat.
2. Desenvolupar l'autonomia dels centres educatius en l'àrea de formació permanent del claustre.
3. Afavorir els projectes de formació en centre com a eix vertebrador de la formació permanent en el centre.
4. Enfortir el paper dels CEFIRE en l'assessorament, coordinació i avaluació dels programes anuals de formació dels centres.
5. Crear programes de formació específica per als col·lectius docents amb necessitats concretes.
6. Potenciar i augmentar l'oferta formativa en les modalitats a distància i semipresencial, conciliant la vida familiar i l'accés a la formació permanent.
7. Prioritzar accions formatives en consonància amb les línies estratègiques de formació permanent del professorat.

ANEXO I

1. Plan anual de formación permanente del profesorado

El plan anual de formación permanente del profesorado (PAF) es el instrumento de definición y planificación de la formación permanente del profesorado que, con carácter anual y para el curso 2013-2014, prevé una oferta amplia y diversificada de actividades, que garantizan al profesorado la posibilidad de mejorar sus competencias profesionales y de actualizarse en aquellas materias relevantes para la mejora del éxito escolar y de los resultados académicos del alumnado.

El principal cometido del documento es concretar las líneas estratégicas generales de actuación, las áreas prioritarias de desarrollo de la formación permanente, establecer los nuevos itinerarios formativos así como dar instrucciones que definen las guías para el diseño, desarrollo y evaluación de las acciones formativas impulsadas desde la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte a través del Servicio de Formación del Profesorado así como las recogidas en los planes anuales de actuación de los CEFIRE y en los programas anuales de formación de los centros educativos.

En el desarrollo del plan anual de formación permanente del profesorado y de todas aquellas actuaciones derivadas del mismo, trabajarán activamente tanto el personal del Servicio de Formación del Profesorado como la red de asesores de los CEFIRE, en colaboración directa con los coordinadores de formación de los centros sostenidos con fondos públicos. Las acciones desarrolladas estarán dotadas con los presupuestos establecidos al efecto en la Dirección General de Innovación, Ordenación y Política Lingüística, además de los fondos que se destinan a las actuaciones específicas para la gestión autónoma de la formación de los centros educativos.

2. Necesidades en materia de formación permanente del profesorado

La detección de las necesidades del sistema educativo y de las demandas reales, tanto del profesorado como de los centros, constituye un elemento primordial en el diseño de los planes de formación permanente.

Durante el curso 2012-2013, los coordinadores de formación han reflejado las necesidades formativas específicas de cada centro educativo, a nivel de claustro, de departamento y de cada docente del centro. Además, a través de encuestas dirigidas al profesorado participante en la formación individual se han detectado aquellas modalidades de formación permanente que maximizan los resultados tanto entre el profesorado como en el aula.

El análisis de esta información permite incidir en aquellas líneas de actuación que aseguran un impacto directo en el aula y, a la vez, favorecen la realización de las actividades formativas dentro y fuera del centro educativo.

3. Objetivos del plan anual de formación permanente del profesorado

Los objetivos del PAF para el curso 2013-2014 se basan en la consolidación de las líneas estratégicas de política educativa, recogen las propuestas generales de actuación del plan de choque contra el fracaso escolar y desarrollan las necesidades detectadas en materia de formación permanente del profesorado:

1. Concretar las funciones y las actuaciones del Servicio de Formación del Profesorado, los CEFIRE y los centros educativos en materia de formación permanente del profesorado.
2. Desarrollar la autonomía de los centros educativos en el área de formación permanente del claustro.
3. Favorecer los proyectos de formación en centro como eje vertebrador de la formación permanente en el centro.
4. Fortalecer el papel de los CEFIRE en el asesoramiento, coordinación y evaluación de los programas anuales de formación de los centros.
5. Crear programas de formación específica para aquellos colectivos docentes con necesidades concretas.
6. Potenciar y aumentar la oferta formativa en las modalidades a distancia y semipresencial, conciliando la vida familiar y el acceso a la formación permanente.
7. Priorizar acciones formativas en consonancia con las líneas estratégicas de formación permanente del profesorado.

8. Avaluar i quantificar els efectes de la formació permanent del professorat com a element de millora de la pràctica docent i dels resultats acadèmics.

4. Línies estratègiques d'actuació

4.1. Noves metodologies d'ensenyança-aprenentatge com a instrument per a aconseguir l'èxit escolar

El professorat de la Comunitat Valenciana ha de desenvolupar i continuar perfeccionant les competències professionals que li permeten avançar cap a una ensenyança competencial, a fi de millorar l'èxit escolar de l'alumnat.

Per tant, s'ha de continuar treballant en esta línia des de totes les perspectives: planificació i disseny del currículum, realització d'activitats i avaluació per competències. S'ha de formar el professorat per a afavorir la creació de continguts educatius i ítems d'avaluació, impulsar la innovació educativa i metodològica, així com compartir les bones pràctiques entre els centres educatius.

En el curs 2013-2014, a partir d'esta línia estratègica, es crearà l'itinerari de programació i avaluació per competències.

4.2. La formació plurilingüe

El Decret 127/2012, de 6 d'agost, del Consell, representa un abans i un després en l'educació no universitària ja que estableix que l'educació obligatòria ha d'incorporar la formació plurilingüe des de les primeres etapes educatives per a assegurar la competència de l'alumnat en les llengües cooficials i en una llengua estrangera.

La Conselleria d'Educació, Cultura i Esport augmentarà l'oferta formativa de nivell lingüístic en llengües estrangeres per al professorat en actiu, especialment en anglés, que permeta aconseguir un nivell mínim de competència equivalent al B2 del MCER, tant en format semipresencial com a distància. A més, es potenciarà la formació lingüística i la capacitació metodològica en valencià, així com la capacitació en llengües estrangeres, perquè els docents puguen vehicular correctament els continguts en l'aula.

A partir del curs 2013-2014 es permetrà l'accés lliure a les proves de capacitació, per a aquells docents que preferisquen utilitzar els cursos d'autoformació.

4.3. La incorporació i augment de la presència de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en els processos d'ensenyança-aprenentatge

El desenvolupament d'esta competència professional és un dels factors més importants per a garantir l'actualització científicodidàctica dels docents i avançar en la mateixa direcció que el desenvolupament de la resta de la societat. Un dels principals objectius del desenvolupament del pla anual de formació és que el professorat conega i integre les ferramentes TIC existents en la seua labor educativa, incidint en la seua aplicació en l'aula i integració en el currículum.

En el curs 2013-2014, dins d'esta línia estratègica, es crearan els itineraris d'explotació de continguts, creació de continguts i formador de formadors TIC.

4.4. Escola inclusiva: convivència, atenció a la diversitat i tutoria

La Conselleria d'Educació, Cultura i Esport ha de fomentar el desenvolupament dels processos personalitzadors de l'educació i una atenció individualitzada de l'alumnat: models d'educació inclusiva, igualtat, equitat i respostes a la diversitat dels alumnes, a l'educació intercultural i a l'educació en valors.

Esta línia d'actuació constitueix un eix prioritari en el pla anual de formació, des d'on s'han d'incardinar les actuacions en els projectes educatius de centre, per a integrar valors, continguts i habilitats que afavorisquen un clima escolar positiu i unes relacions interpersonals adequades a nivell d'aula, centre i comunitat.

4.5. La dimensió europea de l'educació: programes d'aprenentatge permanent i Erasmus +

La dimensió europea de l'educació és l'exigència d'enfortir en els joves el sentit de la identitat europea i fer comprendre el valor de la civilització europea, base sobre la qual es funden els principis de la democràcia, la justícia social i el respecte dels drets humans. Des de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport es promouran i potenciaran els diferents aspectes que incidisquen directament en este àmbit.

D'esta manera, es donarà suport a les actuacions aprovades dins dels programes d'aprenentatge permanent i, al mateix temps, es donarà

8. Evaluar y cuantificar los efectos de la formación permanente del profesorado como elemento de mejora de la práctica docente y de los resultados académicos.

4. Líneas estratégicas de actuación

4.1. Nuevas metodologías de enseñanza-aprendizaje como herramienta para alcanzar el éxito escolar

El profesorado de la Comunitat Valenciana ha de desarrollar y continuar perfeccionando las competencias profesionales que le permitan avanzar hacia una enseñanza competencial, con el fin de mejorar el éxito escolar del alumnado.

Por tanto, se ha de continuar trabajando en esta línea, desde todas las perspectivas: planificación y diseño del currículo, desarrollo de actividades y evaluación por competencias. Se ha de formar al profesorado para favorecer la creación de contenidos educativos e ítems de evaluación, impulsar la innovación educativa y metodológica, así como compartir las buenas prácticas entre los centros educativos.

En el curso 2013-2014, a partir de esta línea estratégica, se creará el itinerario de programación y evaluación por competencias.

4.2. La formación plurilingüe

El Decreto 127/2012, de 6 de agosto, del Consell, representa un antes y un después en la educación no universitaria al establecer que la educación obligatoria debe incorporar la formación plurilingüe desde las primeras etapas educativas para asegurar la competencia del alumnado en las lenguas cooficiales y en una lengua extranjera.

La Conselleria de Educación, Cultura y Deporte aumentará la oferta formativa de nivel lingüístico en lenguas extranjeras para el profesorado en activo, especialmente en inglés, para permitir alcanzar un nivel mínimo de competencia equivalente al B2 del MCER, tanto en formato semipresencial como a distancia. Además, se potenciará la formación lingüística y la capacitación metodológica en valenciano, así como la capacitación en lenguas extranjeras, para que los docentes puedan vehicular correctamente los contenidos en el aula.

A partir del curso 2013-2014 se permitirá el acceso libre a las pruebas de capacitación, para aquellos docentes que prefieran utilizar los cursos de autoformación.

4.3. La incorporación y aumento de la presencia de las tecnologías de la información y la comunicación (TIC) en los procesos de enseñanza/aprendizaje

El desarrollo de esta competencia profesional es uno de los factores más importantes para garantizar la actualización científico-didáctica de los docentes y avanzar en la misma dirección que el desarrollo del resto de la sociedad. Uno de los principales objetivos del desarrollo del plan anual de formación es que el profesorado conozca e integre las herramientas TIC existentes en su labor educativa, incidiendo en su aplicación en el aula y su integración en el currículo.

En el curso 2013-2014, dentro de esta línea estratégica, se crearán los itinerarios de explotación de contenidos, creación de contenidos y formador de formadores TIC.

4.4. Escuela inclusiva: convivencia, atención a la diversidad y tutoría

La Conselleria de Educación, Cultura y Deporte ha de fomentar el desarrollo de los procesos personalizadores de la educación y una atención individualizada del alumnado: modelos de educación inclusiva, igualdad, equidad y respuestas a la diversidad de los alumnos y alumnas, a la educación intercultural y a la educación en valores.

Esta línea de actuación constituye un eje prioritario en el plan anual de formación, desde donde se debe incardinar las actuaciones en los proyectos educativos de centro, para integrar valores, contenidos y habilidades que favorezcan un clima escolar positivo y unas relaciones interpersonales adecuadas a nivel de aula, centro y comunidad.

4.5. La dimensión europea de la educación: programas de aprendizaje permanente y Erasmus +

La dimensión europea de la educación es la exigencia de fortalecer en los jóvenes el sentido de la identidad europea y hacer comprender el valor de la civilización europea, base sobre la cual se fundan los principios de la democracia, la justicia social y el respeto de los derechos humanos. Desde la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte se promoverán y potenciarán los diferentes aspectos que incidan directamente en este ámbito.

De esta forma, se dará soporte a las actuaciones aprobadas dentro de los programas de aprendizaje permanente y, a la vez, se dará difusión

difusió a les noves actuacions establides per Erasmus +, per a facilitar l'intercanvi, la cooperació i la mobilitat entre els sistemes d'educació i formació dels països europeus que hi participen, de manera que es convertisquen en una referència de qualitat en el món.

4.6. Organització escolar i participació

Els centres educatius, liderats pels seus equips directius, han d'avançar cap a un model d'autonomia que permeta establir una cultura de centre orientada al canvi, a la millora educativa i a la gestió de qualitat. L'escola ha de fomentar el treball col·laboratiu dels equips docents i estar oberta a l'entorn social i cultural, millorant el diàleg entre l'escola i la família.

La Conselleria d'Educació, Cultura i Esport impulsarà processos de formació en què participen tant el professorat com les famílies, com a base d'una millora qualitativa de l'educació, i afavorirà la creació de xarxes de treball per a l'intercanvi d'experiències i la coordinació d'equips docents, buscant la utilització d'actuacions d'èxit.

5. Programes específics de formació

Durant el curs escolar 2013-2014 s'executaran els següents programes de formació específica:

1. Programa específic per al professorat que impartix matèries afins del seu àmbit
2. Programa específic de formació per al professorat en centres CAES
3. Programa específic de formació per a FPA
4. Programa específic de formació per a el desenrotllament de l'FP Dual
5. Programa específic de formació en llengües
6. Programa de formació per als coordinadors TIC dels centres educatius
7. Programa específic de detecció primerenca
8. Programa específic per a la prevenció de la violència de gènere
9. Programa específic de formació per als equips directius
10. Programa específic de formació per a la Inspecció Educativa
11. Programa de formació per als coordinadors de formació dels centres educatius
12. Programa específic de formació per al professorat d'ensenyançes artístiques
13. Programa de prevenció de riscos laborals

6. Gestió de la formació

La Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, a través de la Direcció General d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística, desenrotllarà les línies estratègiques d'actuació en matèria de formació del professorat basant-se en tres línies formatives:

6.1. Detectar les necessitats del centre educatiu i integrar les accions formatives en el projecte educatiu

El centre educatiu és el primer nucli de formació permanent del professorat i el programa anual de formació del professorat, arrelat en la programació general anual, és un dels instruments del centre per a establir les activitats de formació permanent que es desenrotllaran durant el curs escolar. La Conselleria proporcionarà recursos específics per a afavorir l'autonomia del centre i concretar les necessitats formatives del claustre en el seu conjunt, així com de cada un dels membres que el componen.

La direcció designarà el coordinador de formació en centre que, en col·laboració i amb l'ajuda de l'assessoria de referència de la xarxa de CEFIRE, sistematitzarà el programa anual de formació durant el mes de setembre i octubre del present curs escolar, i recopilarà les necessitats del claustre, a través dels mitjans proporcionats per la Direcció General d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística.

La principal actuació resultant de l'anàlisi i detecció de necessitats del centre es concretarà com un projecte de formació en centre que involucrarà un alt percentatge del claustre en la busca de solucions i el reforç de les carencies detectades. Esta acció formativa, emmarcada en el programa anual de formació del centre, es regirà per les instruccions específiques arrelgades en la pàgina web del Servei de Formació del Professorat i dels CEFIRE, a partir del mes de novembre de 2013.

Els centres sostinguts amb fons públics que no hagen sigut seleccionats o no hagen participat en la convocatòria per a la gestió autònoma

a las nuevas actuaciones establecidas por Erasmus +, para facilitar el intercambio, la cooperación y la movilidad entre los sistemas de educación y formación de los países europeos que participan, de forma que se conviertan en una referencia de calidad en el mundo.

4.6. Organización escolar y participación

Los centros educativos, liderados por sus equipos directivos, han de avanzar hacia un modelo de autonomía que permita establecer una cultura de centro orientada al cambio, a la mejora educativa y a la gestión de calidad. La escuela ha de fomentar el trabajo colaborativo de los equipos docentes y estar abierta al entorno social y cultural, mejorando el diálogo entre la escuela y la familia.

La Conselleria de Educación, Cultura y Deporte impulsará procesos de formación en los que participen tanto el profesorado como las familias, como base de una mejora cualitativa de la educación y favorecerá la creación de redes de trabajo para el intercambio de experiencias y la coordinación de equipos docentes, buscando la utilización de actuaciones de éxito.

5. Programas específicos de formación

Durante el curso escolar 2013-2014 se ejecutarán los siguientes programas de formación específica:

1. Programa específico para el profesorado que imparte materias afines de su ámbito
2. Programa específico de formación para el profesorado en centros CAES
3. Programa específico de formación para FPA
4. Programa específico de formación para el desarrollo de la FP Dual
5. Programa específico de formación en lenguas
6. Programa de formación para los coordinadores TIC de los centros educativos
7. Programa específico de detección temprana
8. Programa específico para la prevención de la violencia de género
9. Programa específico de formación para los equipos directivos
10. Programa específico de formación para la Inspección Educativa
11. Programa de formación para los coordinadores de formación de los centros educativos
12. Programa específico de formación para el profesorado de enseñanzas artísticas
13. Programa de prevención de riesgos laborales

6. Gestión de la formación

La Conselleria de Educación, Cultura y Deporte a través de la Dirección General de Innovación, Ordenación y Política Lingüística desarrollará las líneas estratégicas de actuación en materia de formación del profesorado en base a tres líneas formativas:

6.1. Detectar las necesidades del centro educativo e integrar las acciones formativas en el proyecto educativo

El centro educativo es el primer núcleo de formación permanente del profesorado y el programa anual de formación del profesorado, recogido en la programación general anual, es una de las herramientas del centro para establecer las actividades de formación permanente que se desarrollarán durante el curso escolar. La Conselleria proporcionará recursos específicos para favorecer la autonomía del centro y concretar las necesidades formativas del claustro en su conjunto así como de cada uno de los miembros que lo componen.

La dirección designará al coordinador de formación en centro que, en colaboración y con la ayuda de la asesoría de referencia de la red de CEFIRE, sistematizará el programa anual de formación durante el mes de septiembre y octubre del presente curso escolar, y recopilará las necesidades del claustro, mediante las herramientas proporcionados por la Dirección General de Innovación, Ordenación y Política Lingüística.

La principal actuación, resultante del análisis y detección de necesidades del centro, se concretará como un proyecto de formación en centro que involucrará a un alto porcentaje del claustro en la búsqueda de soluciones y el refuerzo de las carencias detectadas. Esta acción formativa, enmarcada en el programa anual de formación del centro, se regirá por las instrucciones específicas recogidas en la página web del Servicio de Formación del Profesorado y de los CEFIRE, a partir del mes de noviembre de 2013.

Aquellos centros sostenidos con fondos públicos que no hayan sido seleccionados o no hayan participado en la convocatoria para la gestión

de la formació permanent podran desenrotllar el projecte de formació en centre que arpleguen en el programa anual de formació a través de la gestió dels ponents del CEFIRE de referència, sempre que es complisquen les condicions de participació i exercici de l'activitat.

6.2. Permetre una actualització individual del professorat, basant-se en el seu perfil docent i el desenrotllament de les competències professionals

L'actualització científicodidàctica, així com la millora de certes competències professionals de cada docent, també s'ha d'abordar des d'una perspectiva individual, que permet adaptar el ritme d'aprenentatge i desenrotllament a les característiques específiques del professorat.

El Servei de Formació del Professorat convocarà les accions formatives en l'àmbit de tota la Comunitat Valenciana, en coordinació amb els diferents òrgans de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació.

Els CEFIRE, basant-se en les línies estratègiques d'actuació i la detecció de necessitats realitzada pels coordinadors de formació en cada centre educatiu, arplegaran en els seus plans anuals d'actuació la concreció de les accions formatives oferides, potenciant la formació semipresencial o a distància i afavorint les actualitzacions intercentres.

6.3. Afavorir el treball cooperatiu del professorat, per a la millora contínua de la pràctica educativa i el desenrotllament de continguts educatius

El treball cooperatiu estructura l'esforç dels docents de manera eficaç i permet avançar cap a objectius comuns ràpidament i amb més possibilitat d'èxit. Cada docent aporta els seus coneixements, experiències i habilitats a fi de coordinar activitats dirigides a una meta comuna.

La Direcció General d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística oferirà les modalitats de formació de grups de treball, seminaris i equips d'investigació/acció amb objectius clarament diferenciats:

1. Els grups de treball se centren en l'estudi i desenrotllament de materials d'aplicació directa en l'aula, tant en els processos d'ensenyança-aprenentatge com en la seua avaluació.

2. Els seminaris analitzen i estudien en profunditat aspectes concrets de la pràctica docent, interactuant amb especialistes que aporten una visió externa.

3. Els equips d'investigació/acció analitzen els processos de treball, detectant les àrees de millora sobre les quals estudien i proposen solucions concretes.

Estes modalitats formatives es concretaran a partir de les necessitats específiques del claustre i, en la mesura que siga possible, de les necessitats comunes als diferents centres educatius. Es regiran per les instruccions específiques arplegades en la pàgina web del Servei de Formació del Professorat i dels CEFIRE, a partir del mes de setembre de 2013.

7. Actuacions preceptives

7.1. Centres educatius

En desplegament de l'Orde 65/2012, de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació, i de les corresponents instruccions d'inici de curs, els equips directius de tots els centres educatius públics que impartixen ensenyances reglades designaran durant el mes de setembre del curs escolar un coordinador de formació entre els membres del claustre. Els centres privats sostinguts amb fons públics que desitgen participar en projectes de formació en centres també hauran de designar un coordinador de formació.

El coordinador de formació serà el responsable d'analitzar i concretar el programa anual de formació permanent del centre educatiu, en funció de les necessitats detectades en el claustre i en els diferents departaments. El procés de sistematització es desenrotllarà durant els mesos de setembre i octubre de 2013, en col·laboració directa amb l'assessor de referència del CEFIRE. Durant el curs escolar, el coordinador de formació col·laborarà amb l'assessor de referència, i amb els possibles ponents, en la gestió i avaluació de les activitats resultants de l'aplicació del programa anual de formació.

En finalitzar el curs 2013-2014, en la memòria final s'arplegarà el resultat de les avaluacions de les activitats individuals, així com de l'aplicació en el seu conjunt del programa anual de formació. Esta anàlisi

autònoma de la formació permanent, podran desenvolupar el projecte de formació en centre que recojan en el programa anual de formació a través de la gestió dels ponents del CEFIRE de referència, sempre que se complan las condiciones de participación y desarrollo de la actividad.

6.2. Permitir una actualización individual del profesorado, en base a su perfil docente y al desarrollo de las competencias profesionales

La actualización científico-didáctica, así como la mejora de ciertas competencias profesionales de cada docente, también se ha de abordar desde una perspectiva individual, que permite adaptar el ritmo de aprendizaje y desarrollo a las características específicas del profesorado.

El Servicio de Formación del Profesorado convocará las acciones formativas en el ámbito de toda la Comunitat Valenciana, en coordinación con los diferentes órganos de la Conselleria de Educación, Formación y Empleo.

Los CEFIRE, en base a las líneas estratégicas de actuación y a la detección de necesidades realizada por los coordinadores de formación en cada centro educativo, recogerán en sus planes anuales de actuación la concreción de las acciones formativas ofertadas, potenciando la formación semipresencial o a distancia y favoreciendo las actualizaciones intercentros.

6.3. Favorecer el trabajo cooperativo del profesorado, para la mejora continua de la práctica educativa y el desarrollo de contenidos educativos

El trabajo cooperativo estructura el esfuerzo de los docentes de manera eficaz, permitiendo avanzar hacia objetivos comunes rápidamente y con mayor posibilidad de éxito. Cada docente aporta sus conocimientos, experiencias y habilidades con el fin de coordinar actividades dirigidas a una meta común.

La Dirección General de Innovación, Ordenación y Política Lingüística ofrecerá las modalidades de formación de grupos de trabajo, seminarios y equipos de investigación/acción con objetivos claramente diferenciados:

1. Los grupos de trabajo se centran en el estudio y desarrollo de materiales de aplicación directa en el aula, tanto en los procesos de enseñanza-aprendizaje como en su evaluación.

2. Los seminarios analizan y estudian en profundidad aspectos concretos de la práctica docente, interactuando con especialistas que aportan una visión externa.

3. Los equipos de investigación/acción analizan los procesos de trabajo, detectando las áreas de mejora sobre las que estudian y proponen soluciones concretas.

Estas modalidades formativas se concretarán a partir de las necesidades específicas del claustro y, en la medida de lo posible, de aquellas necesidades comunes a los diferentes centros educativos. Se regirán por las instrucciones específicas recogidas en la página web del Servicio de Formación del Profesorado y de los CEFIRE, a partir del mes de septiembre de 2013.

7. Actuaciones preceptivas

7.1. Centros educativos

En desarrollo de la Orden 65/2012, de la Conselleria de Educación, Formación y Empleo, y de las correspondientes instrucciones de inicio de curso, los equipos directivos de todos los centros educativos públicos que imparten enseñanzas regladas designarán durante el mes de septiembre del curso escolar un coordinador de formación, de entre los miembros del claustro. Los centros privados sostenidos con fondos públicos que deseen participar en proyectos de formación en centros también habrán de designar un coordinador de formación.

El coordinador de formación será el responsable de analizar y concretar el programa anual de formación permanente del centro educativo, en función de las necesidades detectadas en el claustro y en los diferentes departamentos. El proceso de sistematización se desarrollará durante los meses de septiembre y octubre de 2013, en colaboración directa con el asesor de referencia del CEFIRE. Durante el curso escolar, el coordinador de formación colaborará con el asesor de referencia, y con los posibles ponentes, en la gestión y evaluación de aquellas actividades resultantes de la aplicación del programa anual de formación.

Al finalizar el curso 2013-2014, en la memoria final se recogerá el resultado de las evaluaciones de las actividades individuales así como de la aplicación en su conjunto del programa anual de formación. Este

si permetrà establir les bases per al desenvolupament del programa anual de formació del següent curs escolar.

El coordinador de formació que no haja desenvolupat amb anterioritat esta funció participarà activament en el programa de formació inicial dissenyat a este efecte. L'activitat es realitzarà al llarg dels mesos de setembre i octubre de 2013.

7.2. CEFIRE

Els CEFIRE, en aplicació de l'Orde 64/2012, desenvoluparan el seu pla anual d'actuació durant els mesos de setembre i octubre de 2013. El pla anual d'actuació concretarà les línies estratègiques, els programes de formació específics i les línies formatives als centres adscrits a cada CEFIRE i els procediments d'avaluació i seguiment dels PAF dels centres, així com la consolidació dels nous equips assessors conformats a partir del concurs de selecció d'assessoria de CEFIRE.

En el desenvolupament del programa de formació per als coordinadors de formació dels centres educatius, tots els CEFIRE establiran una actuació conjunta que permeta la creació de xarxes de formació i facilite el treball col·laboratiu entre els coordinadors. La formació inicial, semipresencial, començarà en tota la Comunitat Valenciana en el mes de setembre i finalitzarà en el mes d'octubre de 2013.

El pla anual d'actuació arrellegarà, a més, l'assessorament específic als coordinadors de formació, establint la temporalització tant de les actuacions individuals com de les accions conjuntes.

L'oferta formativa específica dels CEFIRE es publicarà trimestralment, a través de les seues pàgines web, en tres períodes durant el curs 2013-2014: de setembre a desembre, de gener a abril i de maig a juliol, cosa que permetrà al professorat planificar el seu temps de formació amb prou antelació i, a més, dotarà de flexibilitat els programes per a incorporar les necessitats específiques detectades durant el curs escolar.

8. Avaluació de la formació permanent

L'avaluació de les actuacions en matèria de formació permanent del professorat ha de cobrir una doble finalitat: d'una banda, ha de permetre la valoració dels plans i programes d'actuació, determinant en quina mesura s'han aconseguit els objectius previstos i incorporant els canvis necessaris; d'altra banda, ha de valorar la incidència de la formació permanent en el procés d'ensenyança-aprenentatge, dirigit a la millora dels resultats acadèmics i les competències en l'aula.

8.1. Criteris d'avaluació

El procés avaluador es realitzarà de manera integral, des del moment de la planificació fins a l'execució de les activitats i, després de la finalització de les accions, atenent els criteris següents:

- a) Coherència amb els plans i programes de formació permanent i amb la programació específica de les activitats
- b) Objectius per als quals es planteja la formació permanent
- c) Millora dels resultats acadèmics
- d) Millora dels resultats de l'avaluació diagnòstica
- e) Eficiència dels recursos assignats a cada centre

En el tractament de la informació de l'avaluació es prioritzarà l'anàlisi qualitativa de les dades, però permetent processar, comparar i analitzar resultats. Estes avaluacions tindran en compte el context i les característiques de cada centre educatiu considerant, si és el cas, els centres educatius que aborden col·lectius d'alumnat d'especial dificultat en l'aprenentatge.

Els resultats de l'avaluació permetran establir relacions entre la formació permanent del professorat i aquells indicadors de qualitat educativa que establisca la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport. Els següents indicadors específics permetran assentar les bases per a un seguiment de l'evolució de la formació:

- a) Relació entre la formació permanent del claustre i els resultats de l'avaluació diagnòstica
- b) Relació entre la formació permanent del claustre i els resultats acadèmics
- c) Participació quantitativa del claustre
- d) Relació entre la formació permanent del claustre i la convivència escolar

anàlisi permetrà establir les bases per al desenvolupament del programa anual de formació del següent curs escolar.

El coordinador de formació que no haja desenvolupat amb anterioritat dicha funció participarà activament en el programa de formació inicial dissenyat al efecte. La activitat se desenvoluparà a lo largo de los meses de septiembre y octubre de 2013.

7.2. CEFIRE

Los CEFIRE, en aplicación de la Orden 64/2012, desarrollarán su plan anual de actuación durante los meses de septiembre y octubre de 2013. El plan anual de actuación concretará las líneas estratégicas, los programas de formación específicos y las líneas formativas a los centros adscritos a cada CEFIRE y los procedimientos de evaluación y seguimiento de los PAF de los centros, así como la consolidación de los nuevos equipos asesores conformados a partir del concurso de selección de asesorías de CEFIRE.

En el desarrollo del programa de formación para los coordinadores de formación de los centros educativos, todos los CEFIRE establecerán una actuación conjunta que permita la creación de redes de formación y facilite el trabajo colaborativo entre los coordinadores. La formación inicial, semipresencial, comenzará en toda la Comunitat Valenciana el mes de septiembre y finalizará el mes de octubre de 2013.

El plan anual de actuación recogerá, además, el asesoramiento específico a los coordinadores de formación, estableciendo la temporalización tanto de las actuaciones individuales como de aquellas acciones conjuntas.

La oferta formativa específica de los CEFIRE se publicará trimestralmente, a través de sus páginas web, en tres períodos durante el curso 2013-2014: de septiembre a diciembre, de enero a abril y de mayo a julio, permitiendo al profesorado planificar su tiempo de formación con la suficiente antelación y, además, dotando a los programas de flexibilidad para incorporar aquellas necesidades específicas detectadas durante el curso escolar.

8. Evaluación de la formación permanente

La evaluación de las actuaciones en materia de formación permanente del profesorado debe cubrir una doble finalidad: por un lado, ha de permitir la valoración de los planes y programas de actuación, determinando en qué medida se han conseguido los objetivos previstos e incorporando los cambios necesarios; por otro, debe valorar la incidencia de la formación permanente en el proceso de enseñanza-aprendizaje, dirigido a la mejora de los resultados académicos y las competencias en el aula.

8.1. Criterios de evaluación

El proceso avaluador se realitzarà de forma integral, desde el momento de la planificació hasta la ejecució de les activitats y, con posterioridad a la finalización de las acciones, atendiendo a los siguientes criterios:

- a) Coherencia con los planes y programas de formación permanente y con la programación específica de las actividades
- b) Objetivos para los que se plantea la formación permanente
- c) Mejora de los resultados académicos
- d) Mejora de los resultados de la evaluación diagnóstica
- e) Eficiencia de los recursos asignados a cada centro

En el tratamiento de la información de la evaluación se priorizará el análisis cualitativo de los datos, pero permitiendo procesar, comparar y analizar resultados. Estas evaluaciones tendrán en cuenta el contexto y las características de cada centro educativo considerando, en su caso, los centros educativos que abordan a colectivos de alumnado de especial dificultad en el aprendizaje.

Los resultados de la evaluación permitirán establecer relaciones entre la formación permanente del profesorado y aquellos indicadores de calidad educativa que establezca la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte. Los siguientes indicadores específicos permitirán sentar las bases para un seguimiento de la evolución de la formación:

- a) Relación entre la formación permanente del claustro y los resultados de la evaluación diagnóstica
- b) Relación entre la formación permanente del claustro y los resultados académicos
- c) Participación cuantitativa del claustro
- d) Relación entre la formación permanente del claustro y la convivencia escolar

e) Relació entre la formació permanent del claustre i la taxa d'ido-neïtat

f) Relació entre la formació permanent del claustre i la taxa d'abandó escolar

8.2. Agents avaluadors

La formació permanent del professorat implica tota la comunitat educativa i, per tant, l'avaluació ha de realitzar-se internament i externament per part de tots els agents vinculats:

1. Les activitats individuals seran avaluades internament per tots els seus participants (assistents, professors, tutors i coordinadors) a través dels mitjans disposats pel Servei de Formació del Professorat per a valorar el grau de satisfacció, l'ajust a les necessitats formatives i la utilitat pràctica, així com la metodologia, la temporalització o la difusió de les activitats. Les avaluacions individuals es realitzaran en dos moments: en finalitzar l'activitat i amb un trimestre de diferència, per a analitzar l'aplicació de la formació en els processos d'ensenyança-aprenentatge.

2. El programa anual de formació dels centres educatius serà avaluat internament pel claustre, a través de la memòria final, i externament pels CEFIRE i el Servei de Formació del Professorat, així com per la Inspecció Educativa en l'àmbit de les seues competències, per mitjà de visites *in situ* i de l'anàlisi dels documents de referència i els informes d'avaluació interna.

3. El pla anual d'actuació dels CEFIRE serà avaluat internament a través de la seua memòria final, i externament pel Servei de Formació del Professorat.

4. El pla anual de formació permanent de la Direcció General d'Innovació, Ordenació i Política Lingüística serà avaluat internament pel Servei de Formació del Professorat, encarregat del seu desenvolupament, i externament pel Servei d'Avaluació i Qualitat.

9. La Inspecció Educativa

Tal com determina l'Orde 65/2012 per la qual s'estableix el model de formació i a fi de contribuir a la millora del sistema educatiu i la qualitat de l'ensenyança, en l'àmbit de les seues competències i en relació amb la formació permanent del professorat, la Inspecció Educativa té definides les funcions següents:

1. Avaluar la formació del professorat en els centres educatius seguint els criteris i procediments establits en esta resolució.

2. Col·laborar en el disseny d'aquelles activitats del pla de formació, organitzades per l'Administració educativa, que vagen dirigides a millorar el funcionament i organització dels centres.

3. Impulsar les actuacions necessàries que afavorisquen la formació permanent dels equips directius.

4. Planificar la formació contínua del personal docent adscrit al Servei d'Inspecció Educativa.

5. Garantir que la formació permanent del professorat responga a la millora de la qualitat de l'ensenyança i incidisca en la millora dels resultats de l'alumnat.

La Direcció General d'Ordenació, Innovació i Política Lingüística actuarà de manera coordinada amb la Inspecció Educativa en matèria de formació del professorat en el desenvolupament d'estes funcions.

e) Relación entre la formación permanente del claustro y la tasa de idoneidad

f) Relación entre la formación permanente del claustro y la tasa de abandono escolar

8.2. Agentes evaluadores

La formación permanente del profesorado implica a toda la comunidad educativa y, por tanto, la evaluación ha de realizarse interna y externamente por parte de todos los agentes vinculados:

1. Las actividades individuales serán evaluadas internamente por todos sus participantes (asistentes, profesores, tutores y coordinadores) a través de las herramientas puestas a disposición por el Servicio de Formación del Profesorado para valorar el grado de satisfacción, el ajuste a las necesidades formativas y la utilidad práctica, así como la metodología, la temporalización o la difusión de las actividades. Las evaluaciones individuales se realizarán en dos momentos: al finalizar la actividad y con un trimestre de diferencia, para analizar la aplicación de la formación en los procesos de enseñanza-aprendizaje.

2. El programa anual de formación de los centros educativos será evaluado internamente por el claustro, a través de la memoria final, y externamente por los CEFIRE y el Servicio de Formación del Profesorado, así como por la Inspección Educativa en el ámbito de sus competencias, mediante visitas *in situ* y el análisis de los documentos de referencia y los informes de evaluación interna.

3. El plan anual de actuación de los CEFIRE será evaluado internamente a través de su memoria final, y externamente por el Servicio de Formación del Profesorado.

4. El plan anual de formación permanente de la Dirección General de Innovación, Ordenación y Política Lingüística será evaluado internamente por el Servicio de Formación del Profesorado, encargado de su desarrollo, y externamente por el Servicio de Evaluación y Calidad.

9. La Inspección Educativa

Tal como se determina en la Orden 65/2012 por la que se establece el modelo de formación y con el fin de contribuir a la mejora del sistema educativo y la calidad de la enseñanza, en el ámbito de sus competencias y en relación con la formación permanente del profesorado, la Inspección Educativa tiene definidas las siguientes funciones:

1. Evaluar la formación del profesorado en los centros educativos siguiendo los criterios y procedimientos establecidos en esta resolución.

2. Colaborar en el diseño de aquellas actividades del plan de formación, organizadas por la administración educativa, que vayan dirigidas a mejorar el funcionamiento y organización de los centros.

3. Impulsar las actuaciones necesarias que favorezcan la formación permanente de los equipos directivos.

4. Planificar la formación continua del personal docente adscrito al Servicio de Inspección Educativa.

5. Garantizar que la formación permanente del profesorado responda a la mejora de la calidad de la enseñanza e incida en la mejora de los resultados del alumnado.

La Dirección General de Ordenación, Innovación y Política Lingüística actuará de forma coordinada con la Inspección Educativa en materia de formación del profesorado en el desarrollo de estas funciones.

ANEXO II

	2013					2014					
	Septiembre	Octubre	Noviembre	Diciembre	Enero	Febrero	Marzo	Abril	Mayo	Junio	Julio
Formación del Claustro											
Formación inicial de Coordinadores de Formación	Formación										
Programa Anual de Formación	Redacción				Desarrollo						Evaluación
Proyectos de Formación en Centros					Desarrollo						
Gestión Autónoma de la Formación	Inscripción		Resolución								Justificación
Formación individual											
Grupos de trabajo, Seminarios e Investigación-acción	Inscripción				Desarrollo						Memoria
Formación lingüística en inglés 12/13	Pruebas de nivel		Certificación								
Inmersión lingüística en territorio nacional	Inmersión		Certificación								
Formación lingüística en inglés 13/14	Inscripción				Formación						
Formación lingüística en valenciano	Inscripción				Formación						
Formación para capacitación en lenguas			Inscripción		Formación			Pruebas	Resultados		
Pruebas libres de capacitación en lenguas	Pruebas	Resultados		Inscripción				Pruebas	Resultados		
Estancias formativas en empresas					Inscripción		Resolución		Realización		
Formación inicial de docentes de nuevo ingreso					Formación en Riesgos Laborales						
Formación inicial de equipos directivos										Formación	